TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20716
Tarih: 21.10.2026

51701

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, ***Adalet Bakanı Akın Gürlek*** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Kürt müziği, yalnızca estetik bir ifade alanı değil; dilin, toplumsal hafızanın, sözlü tarihin, kolektif kimliğin ve kuşaklar arası aktarımın temel taşıyıcılarından biridir. Bu nedenle bir eserin melodisinin, sözlerinin veya köken bilgisinin değiştirilmesi; kaynak halkın veya halkların görünmez kılınmasıyla sonuçlandığında, mesele yalnızca müzik piyasası ya da telif uyuşmazlığı olmaktan çıkar ve kültürel haklar, eşit yurttaşlık, tarihsel adalet ve kamusal hafıza alanlarını ilgilendirir.

Rûdaw'ın 20 Ekim 2026 tarihli haberinde, Diyarbakırlı müzikolog Veysi Varlı'nın 1988'den bu yana yürüttüğü araştırmalarda 28 bin eseri incelediği ve bunların 4.971'inin Türkçeleştirilerek kaynak belirtilmeden yayımlandığını tespit ettiği aktarılmıştır. Varlı, özellikle Kürtçe eserlerin melodilerinin farklı sözlerle yeniden seslendirildiğini; bazı eserlerin başka dillerde de yorumlandığını ve kökenlerinin kayıtlarda belirtilmediğini söylemektedir. Araştırmasında Diyarbakır, Urfa, Antep, Maraş ve Tunceli yörelerine ait eserlerin farklı adlarla kaydedildiğine, bazılarının Kerkük türküsü olarak tanıtıldığına; Celal Güzelses repertuvarındaki kimi eserler ile Hasan Zirek'in eserleri dâhil bazı parçaların Türkçeleştirildiğine dikkat çekmektedir. Varlı, Süryanice, Ermenice, Arapça ve Farsça yorumları da anarak, bir eserin farklı dilde icrası ile kökeninin gizlenmesinin ayrı meseleler olduğunu vurgulamaktadır.

Bu iddialar, öncelikle uzman müzikologlar, arşivciler, dil araştırmacıları, hukukçular ve ilgili kültürel toplulukların temsilcilerinden oluşan bağımsız ve çoğulcu bir kurul tarafından incelenmelidir. Kurul; nota, makam, ritim, ölçü, dans biçimi, söz varyantları, tarihli kayıtlar, plak ve kasetler, radyo arşivleri, derleme defterleri, kişisel koleksiyonlar ve sözlü tanıklıkları karşılaştırmalı biçimde değerlendirmelidir. Bulgular, yöntem ve belirsizlikleriyle birlikte kamuya açık bir envanterde yayımlanmalı; her eser için kaynak, bilinen icracılar, kayıt geçmişi, olası hak sahipleri ve itiraz yolları gösterilmelidir.

Kültürel hegemonya, bir kültürün üretim ve temsil imkânlarının diğer kültürlerin katkılarını görünmezleştirecek biçimde düzenlenmesiyle güçlenir. Kürtçe eserlerin kaynakları belirtilmeden başka bir dilde kayda geçirilmesi iddiaları, bu tarihsel bağlam içinde araştırılmalıdır; fakat her örneğin özgül kanıtları ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesinde eser sahipliği, icracı hakları, bağlantılı haklar ve kullanım izinleri somut olaya göre incelenmeli; hukuken mümkün hâllerde kayıt bilgilerinin düzeltilmesi, kaynak topluluğun ve derleyicinin belirtilmesi, yanlış atıfların giderilmesi, gelirlerin hak sahiplerine ulaştırılması ve etkili başvuru yolları sağlanmalıdır.

Anonim veya ortak miras niteliğindeki eserlerde ise bireysel mülkiyet iddiasıyla topluluğun kültürel katkısı birbirinden ayrılmalıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde arşivlerin korunması ve erişime açılması; Adalet Bakanlığınca hak arama yollarının değerlendirilmesi, Millî Eğitim Bakanlığınca müzik ve kültür eğitiminde çoğulcu, kaynak gösteren bir yaklaşımın geliştirilmesi gereklidir. Amaç, geçmişe ilişkin tartışmayı yeni bir dışlama alanına çevirmek değil; kanıta dayalı araştırma, şeffaf kayıt, adil telif ve eşit kültürel temsil ilkelerini kurumsallaştırmaktır. Meclis, Veysi Varlı'nın bulgularını ve diğer araştırmaları bağımsız incelemeye tabi tutmalı; sonuçları doğrultusunda gerekli idari, hukuki ve kültürel adımların atılmasını sağlamalıdır. Kürt müziğinin tarihsel katkılarının doğru biçimde tanınması, kaynakların iadesi ve kültürel asimilasyon uygulamalarının son bulması, demokratik toplumun kültürel çoğulculuğunun yükümlülüğüdür.

Kültürel haklara ilişkin uluslararası ilkeler de halkların kendi kültürel miraslarını yaşatma, aktarma ve görünür kılma imkânlarının korunmasını esas alır. Bu çerçevede devletin görevi, bir kültürel anlatıyı diğerine üstün kılmak değil; araştırma özgürlüğünü, eşit erişimi ve ayrımcılıktan korunmayı güvence altına almaktır. Kamu destekli yayınlarda ve arşiv kataloglarında kaynak bilgisinin bulunması, dijitalleştirilen kayıtların açıklayıcı üst veriyle sunulması ve farklı dillerdeki varyantların karşılaştırılabilmesi önemlidir. Araştırmaya konu eserlerin sahipliği belirlenemediğinde de bu belirsizlik açıkça kaydedilmeli; eserler gelişigüzel biçimde tek bir ulusal kimliğe mal edilmemelidir. Süreç, ilgili sanatçıların ve toplulukların katılımına, erişilebilir başvuru usullerine ve düzenli ilerleme raporlarına dayanmalıdır.

Bu bağlamda;

1. Müzikolog Veysi Varlı'nın 4.971 Kürtçe eserin Türkçeleştirilerek kaynak belirtilmeden yayımlandığı yönündeki açıklamalarında dile getirilen iddialar, Bakanlığınızın telif hakları ve kültürel mirasın korunması kapsamında değerlendirdiği konular arasında mıdır?
2. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında, Kürtçe bir eserin melodisinin korunarak sözlerinin başka bir dilde değiştirilmesi durumunda eser sahipliği, işleme eser niteliği, kaynak gösterme ve mali haklar hangi ölçütlere göre değerlendirilmektedir?
3. Geçmişte yayımlanmış, kayıt altına alınmış veya ticari dolaşıma girmiş eserlerde kaynak dilin ve kültürel kökenin belirtilmemesi durumunda, ilgili sanatçıların, mirasçılarının veya hak sahibi olduklarını ileri süren kişilerin başvurabileceği hukuki yollar nelerdir?
4. Sözlü kültür yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılan, ancak daha sonra belirli bir sanatçı tarafından kaydedilen veya yeniden düzenlenen eserlerde, özgün kaynak topluluğun kültürel katkısıyla bireysel eser sahipliği arasındaki ayrımı açıklığa kavuşturan bir uygulama rehberi hazırlanması düşünülmekte midir?
5. Tarihsel kayıtların eksikliği, eserlerin anonimleşmesi veya kaynak kişilerin yaşamını yitirmiş olması nedeniyle haklarını kanıtlamakta güçlük yaşayan sanatçıların ve mirasçıların adalete erişimini kolaylaştıracak özel bir hukuki destek mekanizması mevcut mudur?

6. Kürt müziğine ait olduğu ileri sürülen eserlerin izinsiz çoğaltılması, işlenmesi, yayımlanması veya gelir getirici faaliyetlerde kullanılması iddialarında, hak sahiplerinin delillere erişimini ve ihlalin tespitini kolaylaştırmak amacıyla bilirkişilik ve uzman incelemesi bakımından hangi usuller uygulanmaktadır?
7. Kültürel kökenin belirtilmemesi ile doğrudan mali hak ihlali arasındaki hukuki ayrım gözetilerek, eser sahiplerinin manevi haklarının ve kültürel aidiyet bilgilerinin korunmasını güçlendirecek mevzuat değişiklikleri üzerinde çalışılmakta mıdır?
8. Telif hakkı uyuşmazlıklarında Kürtçe bilen uzmanlar, müzikologlar, etnomüzikologlar ve arşiv araştırmacılarının bilirkişi olarak görevlendirilmesini sağlayacak uzman havuzları bulunmakta mıdır? Bulunmuyorsa böyle bir havuz kurulması planlanmakta mıdır?
9. Hak sahipliğinin doğrulandığı durumlarda geçmişteki yanlış kayıtların düzeltilmesi, hukuka aykırı kullanımların durdurulması ve elde edilen gelirlerin hak sahiplerine ulaştırılması için uygulanabilecek hukuki ve alternatif uyuşmazlık çözüm yolları nelerdir?
10. Kültürel mirasın korunması ve telif haklarının etkin biçimde kullanılması amacıyla, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile birlikte Kürt müziği eserlerine ilişkin iddiaların incelenmesi, hukuki başvuruların kolaylaştırılması ve doğrulanmış ihlallerin giderilmesine yönelik bir çalışma yürütülecek midir?